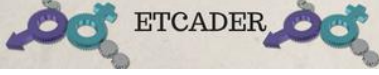

ERKEKLİK ve TOPLUMSAL CİNSİYET
ARAŐTIRMALARI DERĐİŐİ

Journal of Masculinity and Gender Studies

bell hooks/ Değişme İsteği: Erkekler, Erkeklik ve Sevgi
Kitap İncelemesi

Benan Havva Baran*

Çev. Zeynep Kutluata

İstanbul: Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu Yayınları, 2018, 193 ss.

ISBN 9789756165836

Özcülüğün ve cinsiyet/toplumsal cinsiyet düalizminin özellikle postmodern yaklaŐımların ve postyapısalcılığın etkisiyle birlikte feminist tartıŐmalar içerisinde yeniden okunması, cinsiyetlerin yapıbozuma uğratabileceği fikrini beraberinde getirmiş ve bu durum cinsiyetlerin ve cinsiyetler arasındaki farklılıkların tarihsel, toplumsal ve kültürel olarak *inşa edilmiş* niteliğini ön plana çıkarmıştır. Ataerkilliğin deneyimlenme biçimlerindeki farklılıkların bu vurgusu, cinsiyetler arasındaki iliŐkilerin mevcut biçimine karşı hem mesafeli durmayı hem de bu iliŐkilerin eleŐtirilmesini mümkün kılan önemli bir analiz aracı olmuŐtur (Collin ve Kaufer, 2016, s. 118). Böylelikle, “cinsiyet pratiklerinin sömürgeleŐtirme sürecinin, ırkçılığın, sınıf hegemonyasının, eril/erkek egemenliğinin, heteroseksizmin, homofobinin ve baskının diğer biçimlerinin Őekil verdiği ve biçimlendirdiği olarak göröl[mesini]” (Haywood ve Ghail, 2003, s. 4-5) sağlamıştır. Dolayısıyla (pro)feminist yaklaŐımlar, LGBTİQ mücadelesi ve queer teori ile iliŐkilenen feminist çalıŐmaların, erkek(lik)lerin araŐtırılması/keŐfedilmesi yönündeki sorgulamalarını, tartıŐmalarını ve analizlerini derinleŐtirdiđi/geniŐlettiđi söylenebilir.

Bu tartıŐmalar içerisinde bugün erkek(lik)lerin bir krizde mi yoksa deđiŐimde mi olduğu sorusunu, *ataerkil erkekleğin krizi* olarak ele alan bell hooks, *Değişme İsteği: Erkekler, Erkeklik ve Sevgi* eserinde, erkeklerin değişme isteğini örseleyen değişim korkusunun ataerkil kültür tarafından nasıl inşa edildiğini/yaratıldığını okura sunmaktadır. Zeynep Kutluata'nın çevirisiyle BGST yayınları tarafından Türkçe literatüre kazandırılan bu kitap, “sürüne sürüne erkek olmanın” (Selek, 2014) duraklarında rol oynayan *makbul erkekleğin* veya *ataerkil erkekleğin* erkeklerin duygulanım alanlarında neden olduğu tahribatları incellekle iŐler. bell hooks (2018, ss. 15-20), bu tahribatların yani eril acının ve eril yaralanmanın isimlendirilemediği ve/veya iyileŐtirilemediđi bir kültürde, erkeklerin deđiŐmeyi istemediklerini doğru varsaymaktan ziyade sevmekten nasıl alıkonulduklarını kavramamız gerektiğini belirtir. Kitap boyunca ele

alınan değişme isteği ile değişme korkusu kısıcında olan erkekler için değişme isteği yolunun, sevmeyi öğrenmekten geçtiğini vurgular; ancak erkeklerin hegemonik konumlarından, bu konumlardaki ezici/baskıcı avantajlarından ve hükmetme isteğinden vazgeçmeleri gerektiğini de ekler. Böylelikle *emperyalist beyaz-üstünlükçü kapitalist ataerkiye* karşı feminist mücadelenin -hierarchyinin, iktidar/güç ilişkilerinin, baskının ve tahakkümün olmadığı bir yaşamı seçmek adına- neden ve herkes için elzem olduğunu bir kez daha ortaya koyar.

Toplamda 11 bölümden oluşan kitabın her bir bölümünde bell hooks'un kendi deneyimleri üzerinden kurulan anlatılar yoluyla "kişisel olanın politikliği" okura taşınır. Ataerki düzende "kadın" ve "erkek" *yapılmanın* anlamını ve taşıdığı farklılıkları; zorunlu heteroseksüellik etrafında şekillendirilen ailede *idealleştirilen anneliğin yanında daha değerli olduğu hissettirilen baba sevgisinin* kurgulanışını; *romantik aşk* mitiyle evliliğin sunduğu "mutluluk vaadinin" (Ahmed, 2016) kadınlar için acı/yara temelinde kurulan bir kimliğe dönüşmesini ve bu vaadin, ataerki erkeklığın içselleştirilmesinde/meşrulaştırılmasında erkekler için oynadığı rolü kendi yaşamöyküsünden hareketle politikleştirir. Özellikle *Seven Erkek Aranyor!*, *Ataerkiyi Anlamak* ve *Oğlan Çocuk Olmak* bölümlerinde *ataerki ebeveynlik* ile "kadınlık" ve "erkeklik" deneyimlerinin; ataerkilliğin, toplumsallaşma sürecinde bu deneyimler arasındaki farklılıkları nasıl inşa ettiğinin; bu farklılıklara dayalı (toplumsal) cinsiyet hiyerarşisinin ve eşitsizliğinin toplumsal alanda nasıl sürdürüldüğünün; ataerki erkeklığın baba, koca, kardeş, sevgili vb. toplumsal konumlara dayalı toplumsal ilişkilerde nasıl muhafaza edildiğinin/icra edildiğinin/yeniden üretildiğinin eleştirel bir okumasını yapar. Bununla birlikte *Oğlan Çocuk Olmak* bölümünde aynı zamanda çocukluktan "erkekliğe" geçişte, bir diğer ifadeyle makbul ya da ataerki erkek olma yolunda, oğlan çocukların duygularından nasıl kopartılıp kendilerine ve hislerine yabancılaştırıldıklarını, *duygusal esenlikten* mahrum bırakılarak *bissetmeme* üzerine kurulan bir *kontrol* ve *hükmetme* istencinin/ediminin oluşturulmasının yıkıcı sonuçlarını vurgular. Buna bağlı olarak *yeterli derecede erkek olamama korkusunun* bıraktığı acının ve öfkenin, Kaufman ile benzer şekilde, erkeklerin çelişkili iktidar/güç deneyimlerinin kaynağı olarak görür; bu acının ve öfkenin bilinmesini, "erkekleri ve erkeklığın egemen formlarının karmaşık özelliklerini daha iyi anlamının bir aracı[na]" (1994, s. 143) dönüştürür. Nitekim *Eril Şiddeti Durdurmak*, *Eril Cinsel Varlık* ve *Erkek Rubunu İyileştirmek* bölümlerinde de eril şiddet, cinsel şiddet, pornografi ve homofobi üzerinden bu acının ve öfkenin nasıl maddileştiğini tartışarak aslında ataerkilliğin erkekleri duygularıyla iletişim kurmadıkları için ödüllendirdiği yanılmasını su yüzüne çıkarır.

Söz konusu bu su yüzüne çıkarma, bell hooks için ataerki olmayan erkeklığın/erkekliklerin mümkün olup olmadığı sorusunun cevaplanmasında önemli bir noktayı oluşturur. hooks gibi Kaufman da (1994, s. 143) değişim/dönüşüm için eril acının itici güç haline gelebileceğini belirterek, erkeklerin çelişkili iktidar/güç deneyimlerini kavramanın eleştirel olmada ve erkeklığın egemen formlarına meydan okumada, erkeklere sevgi/merhamet ile el uzatmayı sağlayacağını ve bunun, erkeklerin feminizmi kucaklamasının temeli olduğunu vurgular. Benzer şekilde Coltrane de (1994, s. 56) duyguların, iktidarın/gücün ve tahakkümün hizmetinde toplumsal olarak inşa edildiğini belirterek hooks'un ataerki erkeklığın, erkekleri

duygularını gizleme ve bağ koparma becerilerini normalleştirerek bütünlükten yoksun bıraktığı görüşünü destekler (2018, s. 164). Bu sebeple bell hooks, kitabın hem *Feminist Erkeklik* hem de *Erkeklerin Bütünlüğünü Geri Kazanmak* bölümlerinde ataerkil erkeklığe karşı *feminist erkeklığı*, erkeklere farklı bir varoluş biçimi olarak önerir. Ataerkil erkeklığın tahakkümcü modeline karşı feminist erkeklığın esası, hayatı yaratma ve sürdürme sürecinde birlikte var olmanın ve birlikteliğin gereği olan toplumsal cinsiyet eşitliğine ve karşılıklı bağlılığa dayandırılır (hooks, 2018, s. 127). Ayrıca *İş: Sevginin Bununla Ne İlgisi Var* bölümünde feminist erkeklığın önemli bir sacayağını, bir “görev” ya da “iş” algısından ziyade, eşitlik ve duygusal emek temelinde kurulan evişinin ve çocuk bakımının oluşturduğunu vurgular. Böylelikle okura, ataerkil ebeveynliğe karşı babalığın, feminist erkeklik yönünde erkeklerin sevgiyi öğrenebildiği/öğrenebileceği ve/veya duygulanım alanlarının, benliklerinin yeniden inşa edilebileceği bir alan olup olmadığı sorusunu bırakır.

Coltrane, *Çağdaş Sosyal Bilimlerde Erkeklikleri Kuramlaştırmak* çalışmasında yürüttüğü metodolojik ve epistemolojik tartışmada Kimmel’den aktararak erkeklerin deneyimlerinin tarihsel olarak evrenselleştirildiğini, bu evrenselleştirmenin de erkeklere, erkek egemenliğinin meşru kılınmasına ve kadınlara karşı ayrımcılığın görmezden gelinmesine izin verdiğini vurgular (1994, s. 44). Nitekim bell hooks’un bu çalışmasında “erkeklik” deneyimlerinin toplumsal ve kültürel olarak nasıl inşa edildiğini tartışarak, bu deneyimlerin “evrenselleştirilmesini” eleştirel feminist bakış açısı üzerinden ters yüz ettiği söylenebilir. Bununla birlikte Coltrane’nin belirttiği gibi erkeklerin duygularına odaklanılması, cinsiyetlendirilmiş iktidarın toplumsal olarak nasıl yapılandırıldığını anlama yolunda (1994, s. 55) eleştirel erkeklik incelemeleri ve feminist çalışmalar açısından önemlidir. Bu sebeple bell hooks’un bu çalışmasının Türkçe literatüre kazandırılmasının değerli olduğu belirtilmelidir. Söz konusu çalışmanın bu katkıları yanında bell hooks’un erkeklerin değişme isteğini kucaklamalarında ve duygusal farkındalık kazanmalarında sevginin rolüne, gücüne verdiği önemin tartışmaya açık olduğu da ifade edilmelidir. Her ne kadar onun için sevginin önemi ataerkil erkeklığe karşı feminist erkeklığın imkanını taşıyan umudun bir aracı olsa da, sevginin idealleştirilmesi riskinden de kaçınılması gereklidir. Çünkü eril acı gibi sevginin de iktidar/güç ilişkilerinden ne kadar bağımsız olduğu; toplumsal, kültürel ve politik olarak sevginin nasıl inşa edildiği de önemli sorular olmaktadır. Bir diğer ifadeyle tüm duygular gibi sevginin de “duyguların kültürel politikası” (Ahmed, 2015) ile ilişkisi dikkate değerdir. Bugün militarizmin ve “vatan sevgisi” söyleminin hegemonik erkeklik ve idealleri yoluyla erkekliklerin kurgulanmasındaki/inşa edilmesindeki payı göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, kadınları “eş ve anne” olarak kurgulayan kapitalist ataerkil düzende, kadınların, eşlerine ve çocuklarına “sevgi göstermeleri/sunmaları” adı altında eviçi emeklerinin görünmez kılındığını, bu emek üzerinden uluslararası ve cinsiyetçi işbölümü işbirliğinde “evkadınlaştırılarak” sistematik olarak sömürüldüklerini, her türlü şiddete maruz bırakıldıklarını (Mies, 2012; Werlhof, 2014, s. 269-271) unutmamak gereklidir. Özetle bugün ırkçılığın, zenofobinin, homofobinin, transfobinin, nefret söylemlerinin ve her türlü ötekileştirme pratiğinin vuku bulduğu, yaşam(a) hakkının değersizleştirildiği bir

çağda, sevginin (kültürel politikasının) örtük çıkarılara ve ikircikli ahlaka nasıl hizmet etti(rildi)ğinin görünür kılınması, feminist mücadelenin diğer bir yoludur.

KAYNAKÇA

Ahmed, S. (2015). *Duyguların kültürel politikası*. (S. Komut, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık

Ahmed, S. (2016). *Mutluluk vaadi*. (D. Mayadağ, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık

Collin, F. ve Kaufer, I. (2016). *Feminist güzergah*. (G. Acar-Savran, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları

Coltrane, S. (1994). Theorizing masculinities in contemporary social science. H. Brod ve M. Kaufman (Eds.), *Theorizing masculinities* (39-60). London: SAGE

Haywood, C. ve Ghail, M. (2003). *Men and masculinities: theory, research and social practice*. Buckingham-Philadelphia: Open Univeristy Press

hooks, b. (2018). *Değişme isteği: erkekler, erkeklik ve sevgi*. (Z. Kutluata, Çev.). İstanbul: BGST yayınları

Kaufman, M. (1994). Men, feminism and men's contradictory experiences of power. H. Brod ve M. Kaufman (Eds.), *Theorizing masculinities* (142-163). London: SAGE

Mies, M. (2012). *Dünya ölçeğinde ataerki ve birikim: uluslararası işbölümünde kadınlar*. (Y. Timurkan, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları

Selek, P. (2014). *Sürüne sürüne erkek olmak*. (7. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları

Werlhof, C. (2018). Proletarya öldü! yaşasın ev kadınları. M. Mies, V. Bennholdt ve C. Werlhof (Eds.), *Son sömürge: kadınlar* (259-279). (3. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları